

כאשר אדם ממוקד ושקוע בדרך כל שהיא גם אם כל העולם יתהפך הוא לא יבחין בזה!!!

« מדעו פחדו מואב מבני ישראל??? »

כתוב בפרשת השבוע וַיָּגֵר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם כִּי רַב הוּא וַיִּקְּץ מוֹאָב מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר כב, ג), ופירש הרמב"ן סיבת הפחד של מואב, וז"ל: "שהיה מואב קטן בגוים כי איננו עם קדמון כמו הכנעני והאמורי וזולתם מבני נח ויגורו מאד מפני העם שהיו רבים מאד מהם כי פרו וישרצו ויעצמו מהם ויקץ עוד מפני בני ישראל ששמעו המסות הגדולות הנעשות להם ולאבותיהם וכו", עכ"ל.

והדברים נפלאים ומבהילים, לאיזו מדרגה מגיע עיוורונם המוחלט של הרשעים אשר גם בהביטם בעיניים פקוחות אינם רואים דבר. הרי שמעו במו אוזניהם על ניסי יציאת מצרים וקריעת ים סוף, ואך לא מכבר נוכחו לראות בנס הגדול של הנצחון על סיוחן ועוג היושבים בערי מבצר, אך ראה זה פלא, שמע הנסים המופלאים וראיתם, לא עורר אימה ואיבוד עשתונות כי ה' הוא הנלחם לבני ישראל, כלל וכלל לא, רק מה, מה גרם להם לפחד, ויגר מואב מפני העם 'כי רב הוא', ולעומת זה, מה גרם להם שמע המסות הגדולות הנעשות לבני ישראל, ויקץ מואב מפני ישראל, רגש עמוק של שנאה ממלא את כל ישותם עד שחיהים נהפכים מאוסים מחמת זה.

שכן כך היא דרכו של היצר, לערב הדברים ולטשטש ההגיון הבריא, ובמקום ששמע הנפלאות והמסות יעורר חיל ורעדה, שהרי מאת ה' היתה זאת ואין כל עצה וסיכוי להלחם מול בורא עולם, מבלבל השטן ומסתיר את הראיה המפוקחת, וגורם שדווקא הריבוי הטבעי נעשה הגורם לפחד, ואילו שמע המסות והנפלאות לא מעורר פחד אלא רק רגשי מיאוס לקוץ מפני בני ישראל.

והטעם לכך הוא, כי בבריאה טבוע כח הטעיה, והונח בכל דבר מקום לטועים לטעות, עד שכל מעשה יכול להתפרש בשתי השקפות עולם שונות, לכל איש מנקודת ראותו הצדיקים כפי צדקת דרכם והרשעים כפי רשעת כפירתם.

ועד"ז מובן דברי הרבינו בחיי (כב, ט) שכ' שהיה ראוי בלעם שיתמה בפלא הגדול הזה של דיבור האתון, ושירעיש מן הנס המחודש והמבהיל את כל ההולכים עמו בדרך, והיה לו לחשוב ולהתבונן כי מאת השם היתה זאת לסכל עצתו ולהשיב חכמתו אחור. אבל מתוך אכזריותו ורוע טבעו, ומרוב חפצו ללכת, לקח העניין בדרך תמות, ולכן השיב כאדם שמדבר עם חבירו, כי התעללת בי.

זהו גילוי נורא של עומק כוחות הנפש, כאשר קיים רצון עז, הוא מסמא כליל את העיניים ואת המח, מרוב חפצו ללכת לקח העניין בדרך תמות הרצון הופך את הבלתי אפשרי לאפשרי, אפילו אדם חכם מסוגל שלא להבחין במה שעניי כל ראות בעליל, מפני שהוא רוצה שיהיה לו כך.

« האדם צריך 'לבחור' בטוב, ומכאן ואילך הקב"ה עוזרו

וכדי לבאר הדברים יותר, נקדים בדברי רבינו יונה במשנה אבות (פ"ד מ"ב) "בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה כבחמורה ובורח מן העבירה, שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, ששכר מצוה מצוה ושכר

עבירה עבירה", וברבינו יונה עמד לפרש לשון המשנה, כי משמע שיש כאן ב' ענינים, הא' מצוה גוררת מצוה, והב' שכר מצוה מצוה.

וכתב, כי אכן הם שני מושגים וסגולות נפרדות, יש ענין של מצוה גוררת מצוה, שתוכנו ענין טבעי, שהאדם קרוב יותר למצוה ולכן הוא מוסיף והולך לעשות מצוות, ויש ענין נוסף שהוא ענין סגולי, והוא שכר מצוה מצוה.

ומוסיף ואומר, שבודאי אין הכוונה על שכר ממש, א' כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, וב', כי לא יתכן ששכר המצוה הוא 'רק' מצוה, אלא שכרו מוכן לו לעולם הבא, רק הכוונה היא, כי בעצם אין בכח האדם לעשות דבר, והכל תלוי בעוזר אלוקי, והקב"ה נתן ביד האדם את הבחירה, ואחרי שבוחר לו הדרך האחת, אם בוחר בטובה אזי הוא הולך וה' עמו, וכשעושה מצוה אחת היא מסייעת אותו לעשות מצוה אחרת, וכן בהיפך ח"ו, אם בוחר את המות ואת הרע, אזי כשעושה עבירה אחת הקב"ה מתרחק ממנו ומניחו ומוסר אותו ביד טבעו הרע, וזהו שכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה, עכתו"ד.

ונמצינו למדים שהכל תלוי בבחירת האדם ורצונו, כי אם הוא רוצה לילך בדרך הטובה, ובוחר בטוב, אזי הבא ליטרה מסייעין אותו, וכל מעשיו הם בסיוע אלוקי לעלות בדרך העולה מעלה, וכל מצוה מוסיפה לו כח ואומץ להתחזק ולעלות, ושורש הכל הוא בבחירתו ורצונו הטוב.

וזהו גם מה שאמר הקב"ה לקין וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵל קַיִן לְמָה חָרָה לְךָ וְלִמָּה נָפְלוּ פְנֵיךָ. הֲלוֹא אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת, וְאִם לֹא תֵיטִיב לִפְתָּח חַטָּאת רֹבֵץ וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ (בראשית ד, ו-ז). ופירש"י "ואליך תשוקתו של חטאת, הוא יצר הרע, תמיד שוקק ומתאוה להכשילך, ואתה תמשל בו, אם תרצה תתגבר עליו, ע"כ. והרי לנו שהכל תלוי ברצון, אם תרצה תתגבר עליו.

והנה באמת היצה"ר הוא מלאך, ואיך יוכל בשר ודם קרוץ מחומר להלחם ולנצח נגד מלאך אלוקים, אלא ודאי שאין בכח אנושי להתגבר על היצה"ר, ואין הנצחון אלא בכח אלוקי, וזה שאמר רש"י 'אם תרצה תתגבר עליו', ולכאורה הול"ל אם תילחם בו תנצחנו, אלא שרש"י הק' רצה ללמדני שהכל תלוי רק ברצון ובבחירתו הטוב של האדם, כי הנצחון אינו בכח האדם כלל אלא בכח הסיוע מלמעלה, אלא שאם האדם רוצה באמת, והוא עושה את כל שביכלתו, זוכה לעזר אלוקי, והקב"ה עוזרו ויכול לו.

ועד"ז מבאר הגאון הגרא"א דסלר זצ"ל, (בספרו מכתב אליהו ח"ב עמוד נג) את עומק ענין הנהגת הקב"ה המופיע בכתוב פִּי יִשְׂרָאֵל דִּרְכֵי ה', וְצַדִּיקִים יִלְכוּ בָּם וּפְשָׁעִים יִכְשְׁלוּ בָּם (הושע י"ד ז), וכתוב בזה"ל: "...לא שייך לתת מכשול לפני הבוחר. ה'מכשול' שבבחירה הוא הפשיעה של הבוחר, והבחירה לבדה היא הקובעת מיהו צדיק ומיהו הפושע שהולך אחרי רצונותיו ואחרי שרירות לבו."

"הפושע מקבל אותם הכלים ממש כמו הצדיק כל הכלים של הסיעתא דשמיא וכל אחד ואחד משתמש בכל כליו, היינו בכל אשר ישיג בחושינו

ובשכלו, אלא שהצדיק משתמש בהם לעליה, והפושע משתמש באותם הכלים לירידה, 'צדיקים ילכו במ פושעים יכשלו במ', עכ"ד.

« כמה גדול כח הרצון של האדם »

ובאמת כח הרצון מצד עצמו הוא עצום ונורא, ומאובי תחכמי, ועלינו ללמוד מכח הרע, כמו שמצינו אצל שכם בן חמור שחשקה נפשו בדינה בת יעקב, ולגודל רצונו חשקו ותאוותו, הצליח לבלבל כל אנשי עירו, ולפתות את כולם למול את עצמם, עד שכולם נעשו חולים וחלושים, והכל כדי שהוא יוכל למלא תאוותו ותשוקתו.

וא"כ מידה טובה מרובה, ברצון שהוא מצד הקדושה ודאי כוחו עצום וגדול, וחופץ מזה זוכה גם לעזר אלוקי בכח בחירתו הטובה, וממילא ע"י הרצון דקדושה כוחו נורא ונפלא.

וכמו שראינו בבנין המשכן, שכלל ישראל היו אנשים שכל עסקם במצרים היה בחומר ולבנים ועבודת השדה וטיט, וכאן היה צריך לבנות משכן ולעשות מלאכת מחשבת באומנות נפלאה ועדינה של זהב וכסף ורקמה, ומעולם לא למדו חכמה זו, ולא היה מי שילמדם אומנות זו, ולא היה שייך בדרך הטבע כלל, ומ"מ באו לפני משה ואמרו אנו אעשה כל אשר אדני דובר, אנו נעשה במלאכת כסף וזהב.

ועפ"ז מפרש הרמב"ן את דיוק הפסוק שכ' וַיְבֹאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר 'נְשָׂאוֹ' לְבֹו וְגו' (שמות לה, כא), ולכאן הו"ל למיכתב אשר נדבה לבו, כמ"ש תמיד בנדבת המשכן, אלא הכוונה הוא על ענין של 'ויגבה לבו בדרכי ה', שכיון שהם כ"כ רצו לעשות את רצון ה' בבניית המשכן, ונשאו אותם לבו לאמר למשה 'אנחנו יכולים לבנותו' גם אם לא היו להם ההכשרה המקצועית המתאימה.

ויסוד זה מובא גם במהרש"א, שמפרש מה שענה רבא לצדוקי שטען בפניו (שבת פט): 'עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו ולאודניכו, ברישא איבעיא לכו למשמע, אי מציתו קבליתו ואי לא לא קבליתו', ורבא ענה לעומתו 'אנן דסגינן בשלימותא וכו', ומפרש במהרש"א (שונה מדרכי של רש"י) שהכוונה היא, כי באמת ודאי יש חשש שיצוה עלינו מצוות שאין בכוחנו לעמוד בהם, ואפ"ה קיבלנו ואמרנו נעשה ונשמע, בלא לשאול ובלא לבדוק, 'כי אנן סגינן בשלימותא' כדרך העושים מאהבה, ולכן בטוחים היו שאפילו אם יצוה דברים קשים שאין בכוחם, מ"מ בכח האהבה ורצונם הטוב יוכלו לעשות ולהצליח ויזכו לעזר אלוקי, ויצליחו לקיים הכל'.

ונמצא לפי דברי המהרש"א שזה היה עיקר ענין נעשה ונשמע, שידעו את עוצם כח הרצון, ובכח זה היו בטוחים שיוכלו לעשות כל אשר יצוה אותם.

« עד כמה מסייעים לאדם ללכת בדרך בה הוא »

בוחרי???

הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, היה רגיל לספר מעשה מאוצרם של חז"ל (יומא פג), ממנו ניתן לקבל מושג עד היכן מגיע היקפו של הסיוע השמימי המתגלה בדברי חז"ל (מכות י'): 'בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו'.

חז"ל הק' מספרים על רבי מאיר בעל הנס שהיה מדייק בשמותיהם של אנשים, ולפי שמו של האדם ידע מה טיב מעשיו. פעם אחת נזדמן רבי מאיר יחד עם חבירו התנאים למקום מסוים, וביקשו אכסניא להתאכסן בה. שאל רבי מאיר לשמו של בעל האכסניא ונדע לו כי שמו כידור, מתוך כך הבין רבי מאיר שאדם בלתי הגון הוא, שהרי נאמר בתורה כי דור תהפכת המה, בנים לא אמן בם (דברים לב, ט).

כשהגיע ערב שבת, הלכו התנאים הקדושים והפקידו את ארנקי כספם אצל בעל האכסניא, אך רבי מאיר שהבין מתוך שמו של אותו אדם שאין לסמוך על יושרו, העדיף ללכת בחשאי ולהטמין את ארנקו בבית הקברות, מחוץ לתפיסת ידו של אותו רמאי.

אלא שלרוע המזל, המקום בבית העלמין בו בחר רבי מאיר להטמין את כספו, היה בסמוך לקבר אביו של בעל האכסניא, בלילה בא האב אל בנו בחלום והודיעו כי ארנק של כסף טמון למראשותיו וכדאי לו לבוא לקחתו.

הסיפור הזה, הוא סיפור מדהים ביותר. איננו בקיאים למדי בטיבם של חלומות, אולם פשיטא שאלו אינם שייכים לתחום ההתרחשויות הפיזיות הרגילות, אם האב התגלה אל הבן בחלום על מנת להצביע על מקום המטמון כדי להקל עליו לשלוח יד בממון הזולת, משמע שמן השמים מוכנים אפילו לשדד מערכות טבע, בכדי להוליך את האדם בדרך בה בחר.

ובנוסף לעצם החלום, הלא אף מעשה זה צירוף מקרים מוזר למדי, מי יכול היה לצפות שמכל בית העלמין יפגע רבי מאיר מבלי משים דוקא בקבר אבי בעל האכסניא, יתירה מזו, אולם כיון שבן זה היה גנב ורצה לגנוב, אז הביאו לו מן השמים אפילו את אביו שנפטר, בחלום, שישכנעוהו ללכת לגנוב.

באחד המכתבים שכתב הגרא"א דסלר זצ"ל לאביו (מכתב מאליהו ח"ג עמוד שי"ט), הוא מציין בהתפעלות, הארה שנתחדשה לו אודות מאמר חז"ל (ספ) בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, ועד כמה גדולה הסייעתא דשמיא למי שחפץ בה באמת ובכל לבו.

במדרש (ויקרא יב) מובא מעשה מופלא, באחד שהיה מוכר כלי ביתו ושותה בהם יין. אמרו בניו, 'אבינו, לא ישר לנו שום רכוש לירושה'. מה עשו בניו, השקוהו יין עד שהשתכר, וכשהיה שיכור הוציאוהו מחוץ לעיר והניחוהו בבית הקברות (-כדי שכאשר יתכח מיינו ויראה שנמצא במקום כזה ישיב אל לבו להגמל מהנהגתו הרעה).

כאשר היה אותו שיכור בביה"ק, עברו מוכרי יין עם משאם בשער בית הקברות, ושמעו שבעיר יש מהומוה כי באו חיילי המלך לחטוף אנשים ואוכל לצרכי הצבא, וחששו אותם סוחרי היין שאם יביאו את יינם לעיר יקחוהו מהם, הלכו ופרקו את מטען היין והניחו בבית הקברות, והלכו לראות מהו הקול הנשמע מהעיר.

בינתיים התעורר השיכור משנתו וראה נאד מלא יין מונח מראשותיו, פתח אותו ונתנו בפיו ושתה כרצונו. אחר שלשה ימים אמרו בניו זה לזה, נלך ונראה מה עושה אבינו. הלכו הבנים לביה"ק ומצאוהו ונאד היין נתון בפיו. אמרו הבנים, גם כאן לא עזב אותך בוראך, ומכיון שהקב"ה מסייע בידך לשתות יין, אין אנו יודעים מה נעשה לך כדי לגמול אותך מהיין, לכן הסכימו ביניהם שכולם יחד ידאגו בתרונות לספק לאביהם יין, כל אחד מהם ביום אחר.

לאור מעשה זה כותב הרב דסלר זצ"ל בזה"ל: "...ומה שהתפעלתי, שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, לא רק בדרך הטבע, אלא גם בסיבות רחוקות כמעט על דרך נס בסיבות משונות ורחוקות."

ואם כך הוא לרע, הרי מידה טובה מרובה, עד כמה גדולה היא סייעתא דשמיא, כי שם רק פותחין לו, ובטוב מסייעין, וכל שכן ג"כ למעלה מדרך הטבע לכל הפחות חמש מאות מדרגות. ואולי זהו מה שכתוב רבינו יונה ז"ל, אשר אין יד טבעו משגת וכו' (שע"ת ש"א סימן א). וגם זהו אמרם ז"ל, פתחו לי פתח כפתחו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם. ואני פירוש למעלה מהדרך הטבע, אפתח לכם פתח כפתחו של אולם לעומת פתח המחט, נורא ואיום, עכ"ד.

"...לרוע המזל,

המקום בבית

העלמין בו בחר

רבי מאיר להטמין

את כספו, היה

בסמוך לקבר אביו

של בעל

האכסניא, בלילה

בא האב אל בנו

בחלום והודיעו כי

ארנק של

כסף טמון

למראשותיו,

וכדאי לו לבא

לקחתו..."